

ELFELEJTETT MUZEUMOK

*A világhírű gemma-szoba, melynek kedvéért
messze földről jönnek Budapestre*

«Musaion» — görög szó és azt jelenti: Muzsák hajléka. Latinosan — és egyben magyarul — ejtve pedig így hangzik: muzeum. És ha a muzeum a muzsák hajléka s igaz az a latin közmondás is, hogy fegyverzajban csendesek a muzsák, megérthetjük, miért csendesek, jóformán kihaltak manapság éppen a legválasztékosabb muzeumok. A muzeum, a régi emlékek, történelmi napok gyűjtőhelye, kissé kívülkerült a mindennapi élet és a divat országútján, amelyen nagy zajjal halad napjaink legszemélyesebb történelme. A hűvös és előkelő termék Csipkerózsika váraként megdermedve várják az új élet megindulását.

Budapest egyik legfinomabb és legszebb muzeuma a Vilma királyné-utli Ráth György-muzeum. Idilli környezetben, távol a városi zajtól és mégis a város szívében várja kincseivel a látogatókat. Valaha nagy divat volt elmenni a Ráth György-muzeumba, egy séta a Fasorban nem mulhatott el anélkül, hogy az ember fel ne keresse a néhai tudós kuriai tanácselnök mellébe illő kincseit. Most is van látogató — vasárnap délelőtt, amikor ingyenes a bemenet. De pénzoldozatot már nem sokan hoznak a muzsák oltárán.

Mit mutat Piros Ferenc

Piros Ferenc muzeumőr fogadja a belépőt. Egyben ő a kiállított tárgyak magyarázója is. Semmiféle különösebb képzettsége nincsen, de a muzeum minden egyes darabjának szakértője, specialistája. A stilusok hajszálfinom különbségei, a szakkifejezések pontos árnyalatai, — mind a kisujjában vannak. És látszik rajta, hogy nem bemagolt, vagy utasítás szerinti magyarázat az, amit ad, hanem ennek a derék, egyszerű magyar embernek a mély-séges szeretete és tisztelete a messze időkben fennmaradt és megőrzött kincsek iránt.

Lássuk, mit mutat Piros Ferenc?

Mingyárt az első terem olyan látnivalót nyújt, amely órákra lebilincseli a nézőt. Az első emelet előszobájától jobbra nyílik a világhírű gemma-szoba. Ennek a szobának a kedvéért messze földről jönnek Budapestre műtörténészek és művészetért rajongó idegenek. A csoda, amely világhíressé tette ezt a szobát, egy akkora négyzet, mint egy kisebbfajta képkeret. A bársonylapot körülölelő keret egy állványon emelkedik, az ablak előtt, amely a villa kertjére nyílik. Aki megáll a keret előtt és belenéz, a fény felé, alig tud elszakadni a látványosságtól. A bársonylapon a világ minden tájáról és minden idejéből összeszedett vésett kövek foglalnak helyet. A kisplasztikai művészet csodálatos alkotásai ezek. Ismeretlen művészek emberkörömnagyságu kövekre egész tömegjelenségeket véstek rá s a köveken szereplő emberalakok hajszálát is meg lehet olvasni. A legtöbb XVI—XIX. századbeli, de vannak köztük a görög és római korból való kövek is.

A kincses négyzet körül gyönyörű olasz szekrények adják a szoba butorzatát. Az egyikben XV—XVI. századbeli fafaragványok. Itt látható teljes épségben egy XV. századbeli fafésű. Nem valami apró kacsóra méretezett jószág. Akkora, mint egy nagyobb-fajta könyv. Beosztása megfelel a mai fésűnek, van rajta ritka és sűrű fogor, de a kettő között gyönyörű domborművek, mithológiai jelenetek szórakoztatták fésűlködésközben a hajdani urat vagy urnőt. Szomszédságában egy 1600-ból való puszpángafeszület nyüggözi le a nézőt kidolgozásának mesteri erejével.

A gemma-szobából nyílik Ráth György egykori dolgozószobája. Az íróasztal a mappával, tintatartóval úgy maradt, érintetlenül, ahogyan

a művészlelkű tudós bíró halálakor volt. Másként kép-szobának hívják. Itt függnek a falon a kézművészet megfizethetetlen, világhíres remekei. Itt van eredetiben Ajtósi-Dürer híres Ádám és Éva-képe és a mester önarcképe. Itt függ egy óriási Tintoretto-vászon és itt van Tizian Házaságtörő asszonya. Az íróasztal közelében egy papírlapnyi Rembrandt: az Ökör a vágóhídon. Odább Jacopo di Palma, szemben vele Rubens, a sarokban Van Ostade, a holland és olasz iskola mesterei, Rubens tanítványainak egy óriási műve. Maga ez az egy szoba felbecsülhetetlen érték. Japán vázák egészítik ki a berendezését.

Az angyal és az ördög

A következő szoba a kuriai bíró urék fogadószobája volt. Ez a kis kastély legnagyobb terme. A hatalmas barokk asztal, körül a méltóságoskodó aranytámlás, virágdiszes, mattszürke bársony székekkel, mintha most is vendégekre várna. Érdekes szekrény állítja meg itt a nézőt, jobbról egy angyal, balról egy kampósfogú ördög tartja a hátán a szekrényt, mindkét alak életnagyságu. A szekrény tetején arany angyalok trombitálnak, benne kárpázatos porcellánok. Szemben a falat csaknem elborítja egy remekmű szőnyeg. Az ablak mellett üveg alatt régmúlt idő apró pipéréi, illatszerek palackocskái, mint a felirat mondja. Ösanyáink és negédes főurak kezén forogtak ezek a drágaművi csecebecsék, legtöbbjük lantalaku, de vannak füge- és levéalakuak is, ezüstből ké-

szültek, vagy félig ezüstből és félig csiszolt kőből.

A fogadószoba mellett van Ráth Györgyné szobája. Voltaképpen ő az, akinek a nemzeti művelődés ezt a drágaságos kastélyt köszönheti. Ő ajándékozta a nemzetnek férje messze földön megcsodált gyűjteményét.

A kegyelmes asszony szobájában foglalnak helyet a gyűjtemények legszebb porcellándarabjai. Meisseniek, herendiek, japánok. A sarokban Ráth György szobra, Stróbl Alajos műve. Mellette egy kandallókeret. Sohasem égett mögötte tűz, díszül használták a XVIII. században, bársony takarja el a nyílást, ahol fahasáboknak kellett lángholtniok. A sarokban nagy öröme telhetett egy XVII. századbeli szépasszonynak abban a csodálatos tükkörben, amelynek diszes foglalatát teknősbéka házából készítette mestere, nem különben annak a XVIII. századbeli holland háziasszonynak, aki abban a japán mintára készült fiókos szekrényben rakosgatott, amely az óra mellett áll.

Minden darab kincset ér itt és nemcsak pénzbeli kincset. Sokkal nagyobb talán annak a lángoló szeretetnek, szépségvágnak, harmónia-kivánságnak, elmélyülésnek az értéke, amellyel ezeket a darabokat messze tájakról, sokszor évekig tartó kutatás és munka után anyagi fáradsággal és szellemi nekifeszüléssel megszerezték és amelynek fénye visszasugárzik minden darabról. És ezért, ha a fegyverzajban csendesek is a muzsák, az ő csendjük, az ő örök tanításokat hirdető harsány némaságuk, még ma is a legbiztosabb és legüdítőbb menedék a mindennapok zajától.